Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1056/2020, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.1056.2020.1

Číslo: 56/2022

Právní věta:

Při posuzování účinků smíru v oblasti hmotného práva se aplikují ustanovení o právních úkonech (právních jednáních) obsažená v předpisech hmotného práva, včetně ustanovení upravujících výkladová pravidla.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.09.2021

Spisová značka: 23 Cdo 1056/2020

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právní úkony, Přechodná (intertemporální) ustanovení, Smír, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Výklad projevu vůle

Předpisy: § 266 obch. zák.
§ 3028 o. z.
§ 35 odst. 2 obč. zák.
§ 99 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005, uveřejněný pod číslem 23/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 29 Cdo 557/2018, uveřejněné pod číslem 87/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013, uveřejněný pod číslem 22/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1162/2006, uveřejněný pod číslem 21/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, uveřejněný pod číslem 4/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn.33 Cdo 3141/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 6/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2109/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 32 Cdo 2099/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2964/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1767/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 29 Cdo 591/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4861/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4406/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5064/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Odo 750/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. 29 Odo 741/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 23 Cdo 505/2018

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 7. 2019, sp. zn. 62 Co 120/2019, v prvním, druhém a třetím výroku a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení; dovolání žalované proti témuž rozsudku odmítl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. V souzené věci se žalobce jako objednatel domáhal po žalované jako zhotovitelce zaplacení smluvní pokuty ve výši 6 270 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení, a to z důvodu prodlení žalované se splněním povinnosti odstranit reklamované vady díla.

2. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 21. 11. 2018, č. j. 5 C 442/2015-180, uložil žalované zaplatit žalobci částku 627 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení od 11. 10. 2015 (výrok I), co do částky 5 643 000 Kč žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III). Soud prvního stupně shledal žalobu co do základu důvodnou, přistoupil však k razantní moderaci smluvní pokuty.

3. Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím k odvolání obou stran rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I změnil tak, že žaloba na zaplacení částky 627 000 Kč s úrokem z prodlení se zamítá (první výrok), v zamítavém výroku II tento rozsudek potvrdil (druhý výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (třetí výrok) a o vrácení zálohy na vypracování znaleckého

posudku (čtvrtý výrok).

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění, podle nichž

a) mezi účastníky byla dne 16. 2. 2012 uzavřena smlouva o dílo, na základě které se žalovaná zavázala pro žalobce zhotovit veřejnou zakázku „Energetické úspory objektu městyse L. nad J.“. Cena byla sjednána v částce 3 042 408 Kč včetně DPH.

b) zhotovitel poskytl objednateli záruku na jakost díla v délce 60-ti měsíců od řádného provedení díla.

c) v článku XIII smlouvy bylo pod bodem 13.6 dohodnuto, že pro případ prodlení zhotovitele se splněním povinnosti odstranit reklamovanou vadu v termínu dle smlouvy (v čl. 11.2 smlouvy bylo sjednáno jednostranné stanovení termínu objednatelem) je zhotovitel povinen uhradit smluvní pokutu ve výši 5 000 Kč za každý den a případ prodlení u každé vady zvlášť.

d) dopisem ze dne 8. 4. 2014 žalobce vytknul žalované tyto vady: 1) prokreslení kotev na fasádě, světlé terče, 2) prokreslení soklové zakládací lišty, 3) prokreslení rohů špalet okolo oken, 4) prokreslení spár mezi izolačními deskami na fasádě, 5) bílé květy, mapy, kresby na fasádě, 6) mokré fleky na fasádě, 7) nestejnoměrně zpracovaná povrchová vrstva, shluky omítky, 8) špatně provedené napojení omítky v oblasti soklu, 9) nestejnoměrné probarvení fasády, 10) pinholes, mikropraskliny v povrchové vrstvě fasády, 11) lokálně nedostatečná pevnost povrchu, 2) provedení fasády v místě nároží, 13) založení systému na soklovou lištu, 14) ukotvení okapových a hromosvodových svodů, 15) provedení rohů, 16) praskliny ve stylu vodorovného a svislého ostění, 17) napojení ETICS na otvorové výplně, 18) praskliny ve fasádě v místě oplechování římsy a 19) praskliny v místě napojení klempířských prvků, a vyzval žalovaného k zahájení odstraňování vad díla do 48 hodin a stanovil mu lhůtu k odstranění vad nejpozději do 30. 4. 2014.

e) dopisem ze dne 28. 5. 2014 žalobce vytknul žalované vadu díla spočívající v lokální nerovnosti – trvalé boule na fasádě, vyzval žalovanou do 48 hodin k zahájení odstraňování vad díla a stanovil jí lhůtu k odstranění vady nejpozději do 15. 6. 2014.

f) dopisem právní zástupkyně žalobce ze dne 12. 8. 2014 adresovaným právnímu zástupci žalované byla vyčíslena smluvní pokuta za neodstraněné vady, a to za 19 vad za období od 1. 5.2014 do 4. 7. 2015 v částce 6 175 000 Kč a za jednu posledně reklamovanou vadu za období od 16. 6. 2014 do 4. 7. 2014 v částce 95 000 Kč, celkem tedy ve výši 6 270 000 Kč.

g) dne 20. 8. 2014 žalobce doručil žalované vyúčtování smluvní pokuty formou faktury ze dne 18. 8. 2014 znějící na částku 6 270 000 Kč a splatnou dne 31. 8. 2014.

h) žalobce se v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 15 C 233/2014 domáhal odstranění shora uvedených vad díla. Dne 6. 6. 2016 soud schválil smír, dle kterého se žalovaná zavázala pro žalobce ve lhůtě šesti měsíců od schválení smíru na svůj náklad provést odstranění celkem 20 vad, tak jak byly specifikovány žalobcem v dopisech ze dne 8. 4. 2014 a 28. 5. 2014. Žalobce se zavázal, že vezme předmětnou žalobu zpět, splní-li žalovaný řádně a včas tuto povinnost, s tím, že se zavázal nepožadovat smluvní pokutu, na kterou mu vznikl nárok spojený s nesplněním povinnosti žalované odstranit uvedené vady.

5. Odvolací soud dospěl oproti soudu prvního stupně k odchylnému závěru ohledně obsahu uzavřeného smíru; s odkazem na přechodné ustanovení § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), jej kvalifikoval jako narovnání ve smyslu § 1903 o. z. Z projevu vůle zachyceného v soudním smíru je dle jeho názoru jednoznačné, že účelem, který

účastníci sledovali, bylo odstranění spornosti ohledně odpovědnosti žalované za vadné plnění, které žalobce požadoval po žalované odstranit, když vytyčené vady se promítly do výrokové části usnesení a korespondují stoprocentně s vadami, pro jejichž neodstranění odvíjel žalobce v daném řízení nárok na zaplacení smluvní pokuty. Odvolací soud usoudil, že uzavřením smíru účastníci učinili novou procesní dohodu, mající z hmotněprávního hlediska charakter dohody o narovnání, když učinili shodu v otázce existence odpovědnosti žalované za uvedené vady a stanovili lhůtu k jejich odstranění „pro tentokrát dohodou do 6 měsíců od schválení smíru“.

6. Odvolací soud uzavřel, že schváleným soudním smírem bylo rozhodnuto o nároku žalobce z vadného plnění, ovšem obsah smluvního závazku žalované se proměnil potud, že ji nadále nemohou stíhat následky prodlení, od kterých žalobce odvíjí v daném řízení nárok na zaplacení smluvní pokuty. Jestliže žalovaná svým povinnostem z titulu odpovědnosti za vady formou jejich odstranění nedostála ve lhůtě k tomu sjednané, pak nárok na zaplacení smluvní pokuty může existovat jen v době po 30. 12. 2016 (§ 605 odst. 2 o. z.), kdy žalované uplynula stranami sjednaná lhůta k plnění, která byla obsahem soudního smíru a která začala běžet dnem právní moci tohoto soudního smíru, tj. dne 30. 6. 2016. S odkazem na to, že žalobce v žalobě skutkově vymezil prodlení žalované s odstraněním vytýkaných vad obdobím předcházejícím datu 30. 12. 2016, odvolací soud posoudil žalobu jako nedůvodnou.

7. K odchylnému názoru žalobce ohledně podstaty smíru odvolací soud dodal, že dohodou o narovnání žalobce „projevil vůli poskytnout žalované dodatečně lhůtu novou, jakkoliv odvíjel úvahu o dalším procesním postupu na splnění podmínky v podobě splnění závazku žalované. Závazek žalované byl sice nejistou právní skutečností, avšak s následky jeho nesplnění nebyl ujednán zánik právních účinků dohody mezi účastníky řízení uzavřené.“

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu v prvním a druhém výroku podal žalobce dovolání. Žalovaná pak dovoláním napadla jeho třetí výrok.

Dovolání žalobce

9. Žalobce staví přípustnost dovolání v prvé řadě na tvrzení, že soud prvního stupně se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, reprezentované rozsudky ze dne 23. 10. 2006, sp. zn. 33 Odo 1385/2004, a ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3368/2008 (které jsou, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu zde citovaná, dostupné na jeho webových stránkách), při řešení otázky moderace nepřiměřené smluvní pokuty (první otázka).

10. Žalobce má dovolání za přípustné též proto, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení otázky posuzování projevu vůle jako narovnání. Odkazuje na judikatorní závěry, v nichž Nejvyšší soud vysvětluje podstatu narovnání, zejména na rozsudek ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5570/2015, cituje závěry rozsudku ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2687/2010, v nichž Nejvyšší soud řešil otázku podmíněného vzdání se práva na zaplacení úroku z prodlení, a vytýká odvolacímu soudu, že dezinterpretoval právní závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 33 Cdo 278/2012 (druhá otázka).

11. Zároveň se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu řešící otázku výkladu právního jednání, konkrétně od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 32 Cdo 3211/2017 (třetí otázka).

12. Konečně pak žalobce opírá přípustnost dovolání o námitku, že odvolací soud pochybil při řešení

otázky procesního práva, jestliže neposkytl účastníkům včas řádné poučení a nevyložil, v čem jeho úvaha o jiném právním posouzení věci má mít podklad, odchýlil se tak od usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 443/2019, a jeho rozhodnutí je překvapivé (čtvrtá otázka).

13. Ke druhé otázce žalobce vytýká odvolacímu soudu, že nevzal na zřetel ujednání o podmíněném vzdání se nároku na zaplacení smluvní pokuty, a poukazuje na to, že předmětem smíru je uznaná povinnost žalované, která zcela kopíruje obsah i rozsah vymezení povinnosti, jak je žalobce provedl při vytčení vad díla a v žalobě, nejde tedy o závazek nový. Prosazuje názor, že vůlí stran vyjádřenou ve smíru nebylo zrušit původní závazek a založit namísto něho závazek nový, nýbrž sjednat uznání závazku žalované ke splnění povinnosti odstranit vady a vzdání se práva žalobce na smluvní pokutu podmíněné řádným a včasným odstraněním vad.

14. Co se týče třetí otázky, žalobce cituje pasáže z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 3211/2017, z nichž akcentuje, že ke skutečné vůli jednající osoby lze přihlédnout pouze v tom případě, že tato vůle není v rozporu s jazykovým projevem, a argumentuje, že ze znění smíru ujednání o zrušení původního závazku nevyplývá.

15. Ve vztahu ke čtvrté otázce žalobce dodává, že žádný z účastníků nikdy ani nenaznačil, že skutečnou vůlí stran smíru bylo uzavřít narovnání a tím zrušit původní sporný závazek, a vytýká odvolacímu soudu, že právní názor, podle něhož má smír povahu narovnání, stranám předestřel až před závěrečnými návrhy.

Dovolání žalované

16. Žalovaná zakládá přípustnost dovolání na tvrzení, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe reprezentované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4627/2014, neboť nesprávně aplikoval § 150 občanského soudního řádu.

Vyjádření k dovolání

17. Žalobce ve svém vyjádření k dovolání žalované navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřípustné, popřípadě zamítl jako nedůvodné. Dle jeho názoru jednak dovolání nevymezuje řádně podmínky přípustnosti dle § 237 o. s. ř., jednak rozhodnutí odvolacího soudu není v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4627/2014, nýbrž naopak je s ním v souladu.

18. Žalovaná se k dovolání žalobce nevyjádřila.

III.
Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (srov. čl. II bod 1 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony a čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále jen „o. s. ř.“.

20. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem

vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Přípustnost dovolání žalované

21. Ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. *expressis verbis* stanoví, že dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení. Napadla-li proto žalovaná dovoláním rozsudek odvolacího soudu ve třetím výroku, jímž bylo rozhodnuto tak, že se jí nepřiznává právo na náhradu nákladů za řízení před soudy obou stupňů, pak se její dovolání týká výroku o nákladech řízení, jenž dovoláním napadnout nelze.

22. Na závěru o nepřípustnosti dovolání žalované přitom nemění ničeho ani to, že odvolací soud účastníky řízení o možnosti podat dovolání nesprávně poučil (výslovně uvedl, že lze dovolání podat též proti výroku III). Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi vysvětlil, že nesprávné poučení odvolacího soudu o tom, že dovolání je přípustné, přestože objektivně přípustné není, přípustnost dovolání nezakládá (srov. již usnesení ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 425/2002, uveřejněné pod číslem 51/2003 Sb. rozh. obč., a z poslední doby např. usnesení ze dne 12. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1137/2021).

23. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako nepřípustné odmítl.

Přípustnost dovolání žalobce

24. Přípustnost dovolání žalobce nemůže založit otázka v pořadí první, neboť odvolací soud takovou otázku neřešil a jeho rozhodnutí na jejím řešení nezávisí (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 53/2013). Prostřednictvím první otázky žalobce zpochybňuje právní posouzení, k němuž dospěl soud prvního stupně, odvolací soud se s ním však neztotožnil. Otázkou moderace smluvní pokuty se vůbec nezabýval a zabývat ani nemohl, dospěl-li oproti soudu prvního stupně k závěru, že žalobci nárok na smluvní pokutu nenáleží.

25. Dovolání žalobce nelze shledat přípustným ani stran čtvrté otázky, neboť se zde nepředkládá otázka procesního práva, kterou odvolací soud řešil (srov. § 237 o. s. ř.), nýbrž se odvolacímu soudu vytýká, že zatížil řízení vadou. Námitky vad řízení nezahrnující otázku procesního práva řešenou odvolacím soudem kritériím stanoveným v § 237 o. s. ř. neodpovídají (vzhledem k § 241a odst. 1 o. s. ř. nejsou ostatně ani způsobilým dovolacím důvodem), přípustnost dovolání tudíž založit nemohou, i kdyby se soud vytýkaných procesních pochybení dopustil (srov. např. závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2014, sp. zn. 32 Cdo 14/2014). Proto také § 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř. stanoví, že k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolací soud přihlédne tehdy, je-li dovolání přípustné.

26. Dovolání je však přípustné pro řešení třetí otázky, neboť dovolatelka důvodně vytýká odvolacímu soudu, že se při výkladu obsahu soudního smíru odchýlil od judikatury, v níž Nejvyšší soud vysvětluje podstatu a smysl zákonných interpretačních pravidel.

IV.
Důvodnost dovolání

27. Dovolání je též důvodné, neboť rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

28. Podle § 99 o. s. ř. platí, že připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. (odstavec 1 věta první). Soud rozhodne o tom, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li v rozporu s právními předpisy (odstavec 2 věta první). Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Rozsudkem však může soud zrušit usnesení o schválení smíru, je-li smír podle hmotného

práva neplatný (odstavec 3 věta první a druhá).

29. Vzhledem k povaze otázky, pro jejíž řešení bylo dovolání shledáno přípustným, je třeba vypořádat se nejprve s otázkou, zda vůbec jsou při odstraňování pochybností o obsahu soudního smíru použitelná výkladová pravidla stanovená pro (hmotně) právní úkony (jednání).

30. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4406/2009, k jehož závěrům se přihlásil v řadě dalších rozhodnutí (např. v důvodech usnesení ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 29 Cdo 557/2018, uveřejněného pod číslem 87/2020 Sb. rozh. obč.), vysvětlil s odkazem na tam citovanou renomovanou komentářovou literaturu, že soudem schválený smír je svou povahou dvoustranným dispozitivním úkonem účastníků řízení, tj. procesní dohodou, která má jednak povahu hmotněprávního určení příslušných práv a povinností (*res transacta*), jednak i účinky pravomocného rozsudku (*res iudicata*). Hmotněprávním podkladem soudního smíru může být jakákoliv dohoda účastníků, která má význam pro jeho uzavření; nejčastěji to bývá narovnání (§ 585 až 587 obč. zák.), privativní novace (§ 570 až 572 obč. zák.), započtení (§ 580 až 582 obč. zák., § 358 až 364 obch. zák.) nebo vzdání se práva nebo dluhu (§ 574 obč. zák.).

31. V jiných svých rozhodnutích Nejvyšší soud obdobně zdůraznil, že soudní smír je procesní dohodou účastníků, která může mít, týká-li se uplatněných soukromoprávních nároků, i právní důsledky v oblasti práva hmotného (srov. důvody rozsudku ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005, uveřejněného pod číslem 23/2007 Sb. rozh. obč., usnesení ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007, důvody rozsudku ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013, uveřejněného pod číslem 22/2016 Sb. rozh. obč., nebo usnesení ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5064/2016).

32. Dvojí charakter soudem schváleného smíru má pak dopad v tom ohledu, zda se při řešení té které otázky aplikují hmotněprávní či procesně právní pravidla. Tak tomu je i při zjišťování obsahu smíru.

33. V usnesení ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 32 Odo 750/2002, uveřejněném v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod číslem C 2027, Nejvyšší soud vyložil, že každý procesní úkon je nutno posuzovat z objektivního hlediska, tj. podle toho, jak byl navenek projeven, nikoli podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednajícího je skutečný souhlas. V české procesualistice, podepřené též odkazy na rakouskou a německou nauku, se hovoří o teorii projevu (srov. včetně odkazů DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. Právní rozhledy, 2018, č. 3, s. 84-90, sub II. 3). To platí beze zbytku též pro posuzování procesních účinků soudem schváleného smíru, jenž je nejen exekučním titulem, jehož obsah bývá zjišťován ve vykonávacím (exekučním) řízení, nýbrž též zakládá překážku věci rozsouzené. Rozhoduje-li se proto o otázce procesních účinků smíru, nepřichází v úvahu, že by se na zjišťování obsahu smíru mohla aplikovat ustanovení o výkladu právního úkonu (právního jednání); to, čeho má být v rámci vykonávacího řízení dosaženo, musí plynout z textu smíru (podobný závěr se podává též z rakouské nauky, srov. přiměřeně SARIA, Gerhard. Der gerichtliche Vergleich im österreichischen und tschechischen Recht. Wien: Verlag Österreich, 2018, s. 77-79; Klicka in KONECNY, Andreas (ed.). Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen. 2. Band/3. Teilband, §§ 123-225 ZPO. 3., völlig neu bearbeitete Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015, §§ 204-206, marg. č. 22).

34. Naproti tomu jsou-li posuzovány účinky smíru v oblasti hmotného práva, je třeba aplikovat ustanovení o právních jednáních obsažená v předpisech hmotného práva, včetně ustanovení upravujících výkladová pravidla. Takový závěr odpovídá ustanovení § 99 o. s. ř., které počítá s tím, že soud schvaluje to, co si strany v rámci smíru dohodly. I rakouská judikatura a nauka dospívá k obdobnému závěru (srov. SARIA, op. cit., s. 77-79; Klicka in KONECNY, op. cit., §§ 204-206, marg. č. 9 vč. odkazů na judikaturu), jakož i německá (v literatuře např. Habersack in HABERSACK, Mathias (red.). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 7. Schuldrecht – Besonderer Teil

IV. §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz. 8 Auf. München: C. H. Beck, 2020, § 779, marg. č. 46; v judikatuře německého Spolkového pracovního soudu [Bundesarbeitsgericht] např. rozhodnutí ze dne 15. 9. 2004, sp. zn. 4 AZR 9/04, uveřejněné v časopise Neue Juristische Wochenschrift, ročník 2005, s. 524, 525).

35. Lze k tomu tedy shrnout, že zatímco v procesní rovině je při výkladu soudního smíru třeba vyjít z pravidel, která jsou rozhodující pro zjišťování obsahu procesního úkonu, tj. z teorie projevu, při řešení hmotněprávních otázek je naopak třeba použít pravidla pro výklad právních úkonů (právních jednání).

36. Další otázkou, s níž bylo třeba se vypořádat, je otázka, zda se při výkladu předmětného smíru použijí výkladová pravidla stanovená v novém občanském zákoníku či výkladová pravidla upravená v předchozích právních předpisech.

37. Odvolací soud se k této otázce výslovně nevyjádřil (neuvedl, podle jakých pravidel postupoval), jeho právní posouzení však stojí zjevně na úvaze, že hmotně právní ujednání, jež je obsahem soudního smíru, podléhá režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, za jehož účinnosti byl smír uzavřen, ačkoliv se týká hmotněprávních poměrů, jež se řídily právními předpisy zrušenými ke dni 1. 1. 2014. Již v tomto závěru, jenž je určující též pro posouzení, která pravidla je třeba užít při výkladu tohoto ujednání, se odvolací soud odchýlil od judikatury dovolacího soudu, což platí bez zřetele na to, že jde o judikaturu přijatou až poté, co odvolací soud rozhodl.

38. Podle § 3028 o. z. se tímto zákonem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti (odstavec 1). Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů (odstavec 2). Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy (odstavec 3 věta první).

39. V rozsudku ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 33 Cdo 3141/2020, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dosavadní právní předpisy se použijí i pro změnu či zánik závazku založeného smlouvou uzavřenou před 1. 1. 2014, včetně narovnání, jímž strany za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. nahradily původní závazek závazkem novým.

40. Platí-li to pro narovnání, jímž původní závazek zaniká, pak tím spíše to platí pro uznání dluhu (o které jde podle názoru žalované), jímž se původní závazek pouze zajišťuje, popř. utvrzuje.

41. Lze k tomu ostatně dodat, že též při výkladu přechodných ustanovení obsažených v § 763 odst. 1 obch. zák., jež mají prakticky totožnou dikci jako § 3028 odst. 1, odst. 3 věta první o. z., Nejvyšší soud dovodil, že jelikož se v tomto ustanovení neuvádí, že se dosavadními předpisy řídí např. jen vznik těchto právních vztahů, je nutné vycházet z toho, že dosavadními předpisy se řídí vznik, změna i zánik těchto vztahů, tj. zejména posouzení výkladu a platnosti právního úkonu, změn subjektů nebo obsahu závazku a podobně (srov. např. usnesení ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. 29 Odo 741/2005, důvody rozsudku ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1162/2006, uveřejněného pod číslem 21/2009 Sb. rozh. obč., a rozsudek ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2109/2012).

42. Též ve vztahu mezi novým občanským zákoníkem a kodexy soukromého práva zrušenými k 1. 1. 2014 pak nepochybně platí, že při výkladu právního úkonu (právního jednání) se použijí výkladová pravidla upravená v tom předpisu, jímž se řídí obsah a forma tohoto úkonu (jednání) [z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu srov. např. důvody rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017,

uveřejněného pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 32 Cdo 2099/2019, a usnesení ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4861/2017, ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 23 Cdo 505/2018, a ze dne 15. 7. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1767/2019]. Pak se při zjišťování hmotněprávních účinků předmětného smíru cestou jeho výkladu aplikují ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 obch. zák. a je třeba vzít na zřetel k nim vztaženou rozhodovací praxi dovolacího soudu.

43. Ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. stanoví, že právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

44. Podle § 266 obch. zák. projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (odstavec 1). V případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen. Výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá (odstavec 2). Při výkladu vůle podle odstavců 1 a 2 se vezme náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran, pokud to připouští povaha věci (odstavec 3). Projev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila (odstavec 4).

45. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 6/2011, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod číslem C 10948) k výkladovým pravidlům upraveným v předchozích právních předpisech opakovaně zdůrazňoval, že výklad právního úkonu může směřovat jen k objasnění toho, co v něm bylo projeveno, a vůle jednajícího se při výkladu právního úkonu vyjádřeného slovy uplatní, jen není-li v rozporu s jazykovým projevem. Vysvětlil již v usnesení ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 3, ročník 1999, pod číslem 30, že výklad právního úkonu slouží k odstranění pochybností o tom, jaká vůle jím byla projevena, výkladem lze proto pouze zjišťovat obsah právního úkonu, nelze jím však projev vůle nahrazovat, měnit či doplňovat. K těmto závěrům se přihlásil např. v rozsudku ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2964/2006, v němž dodal, že pomocí výkladu není dovoleno měnit smysl a obsah jinak jasného právního úkonu. Obdobně akcentoval v usnesení ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 29 Cdo 591/2019, že výkladem nelze zjistit něco, co zjevně nebylo učiněno. K tomu, že tato pravidla platí též pro oblast obchodních závazkových vztahů, se vyjádřil např. v rozsudku ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009.

46. Ve zde souzené věci odvolací soud zjišťoval, co bylo obsahem soudního smíru, aby mohl rozhodnout, zda žalobci vznikl nárok na smluvní pokutu z důvodu prodlení žalované s odstraněním vad. Posuzoval tedy otázku hmotného práva, neboť musel zjistit, v jaké míře se smír promítl do hmotněprávních poměrů stran. Z odůvodnění jeho rozhodnutí je zřejmé, že si toho byl vědom, neboť citoval shora uvedené závěry obsažené v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 4406/2009. Potud, ale jen potud, je jeho právní posouzení správné. Protože o obsahu hmotněprávního úkonu učiněného formou soudního smíru byly pochybnosti, bylo třeba je odstranit cestou aplikace § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 obch. zák. tak, jak jsou tato ustanovení vyložena v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu. V tom odvolací soud právně pochybil, neboť se příslušnými shora citovanými judikatorními závěry neřídil.

47. Podle závěrů odvolacího soudu ze soudního smíru jednoznačně plyne, že strany hodlaly odstranit spornost ohledně existence odpovědnosti žalované za vadné plnění, a proto jde o narovnání. Důsledkem tohoto narovnání má být též taková obsahová změna původního závazku, že žalovanou nemohou stíhat následky prodlení, od kterého žalobce odvozuje nárok na zaplacení smluvní pokuty.

48. Závěr odvolacího soudu o právních následcích smíru ve vztahu k žalobcovu nároku na smluvní pokutu je přitom v příkrém rozporu se zněním smíru (s jeho dikcí), jestliže v něm doslova stojí, že pro případ, že žalovaná odstraní řádně a včas [tj. ve lhůtě 6 měsíců od schválení smíru] vady díla uvedené pod bodem I. smíru, zavazuje se žalobce nepožadovat po žalované smluvní pokutu, na kterou mu do právní moci usnesení o schválení tohoto smíru vznikl dle smlouvy nárok z titulu, že žalovaná neodstranila vytknuté vady díla uvedené v bodě I smíru. Je-li daný projev vůle stran posuzován objektivně, pak oproti názoru odvolacího soudu z něho naopak vyplývá, že nárok na smluvní pokutu nezanikne, pokud žalovaná řádně a včas neodstraní vytknuté vady díla. Závěry odvolacího soudu ohledně toho, co ze smíru jednoznačně plyne, se tak prima facie příčí jeho jazykovému vyjádření. V odůvodnění napadeného rozhodnutí přitom absentuje jakákoliv zmínka o okolnostech doprovázejících uzavření smíru, které by nasvědčovaly tomu, že skutečná vůle stran byla odlišná od vůle projevené, a chybí též argumentace opodstatňující závěr, že přijatý výsledek výkladu právního úkonu v rozporu s jazykovým projevem ve skutečnosti není.

49. Lze tedy uzavřít, že odvolací soud při výkladu soudem schváleného smíru postupoval v rozporu s úpravou výkladových metod obsaženou v předpisech hmotného práva a blíže vyloženou v rozhodovací praxi dovolacího soudu, přiznal-li právnímu úkonu jiný obsah, než jaký plyne z jeho jazykového vyjádření, aniž by tento závěr podložil zjištěnou vůlí stran a vypořádal se vztahem tohoto závěru s jazykovým projevem.

50. Nemůže-li právní posouzení odvolacího soudu obstát pro nerespektování zákonem stanovených výkladových metod, pak ztrácí na významu, aby se dovolací soud zabýval otázkou v pořadí druhou; nebylo-li právní jednání náležitě vyloženo, tj. nebyly-li náležitě odstraněny pochybnosti o jeho obsahu, není tu podklad pro úvahy o jeho právní kvalifikaci.

51. Je-li dovolání přípustné, přihlédne dovolací soud též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.). Posuzování námitky žalobkyně, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo překvapivé, ztrácí v kontextu výše uvedených závěrů opodstatnění, neboť žalobkyně ji vztahuje k postupu odvolacího soudu při řešení hmotněprávní otázky, pro něž dovolací soud jeho rozhodnutí zrušil. Jinou vadu řízení Nejvyšší soud v procesním postupu odvolacího soudu neshledal.

52. Protože rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku o věci samé není správné a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud je, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. v tomto výroku zrušil, spolu se závislým výrokem o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.), a věc v tomto rozsahu podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.